

O‘zbekiston
Metama’lumot
Iste’mol narxlari indeksi

Ishlab chiqilgan sana: 01.01.2019 yil
Oxirgi yangilangan sana: 23.09.2021 yil

0. Asoslar

0.1 Qonuniy asoslar

0.1.1 Statistik ma’lumotlarni yig‘ish, qayta ishlash va tarqatish uchun javobgarlik

O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi

Davlat statistika qo‘mitasi 2021-yil 11-avgustda qabul qilingan “Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi [Qonuniga](#) muvofiq mustaqil ravishda o‘z faoliyatini yuritadi.

Ushbu Qonunning rasmiy statistika sohasidagi munosabatlarni tartibga soladi. Qonunning amal qilishi rasmiy statistikani tayyorlovchilarga va undan foydalanuvchilarga, respondentlarga hamda ma’muriy ma’lumotlarni yetkazib beruvchilarga, shuningdek ular o‘rtasida yuzaga keladigan, rasmiy statistikani tayyorlash, tarqatish va muvofiqlashtirish bilan bog‘liq bo‘lgan munosabatlarga nisbatan tatbiq etiladi.

2017-yil 2-sentyabrda tasdiqlangan va Davlat statistika qo‘mitasining vakolatlari, funktsiyalari va tarkibini aniqlab beradigan “O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi to‘g‘risida [Nizom](#)”ga muvofiq Davlat statistika qo‘mitasi milliy statistika tizimini muvofiqlashtirish, monitoring va nazorat qilishga mas’ul, shuningdek ma’lumotlarni yig‘ish, qayta ishlash, tahlil qilish va tarqatish bo‘yicha asosiy organ bo‘lib hisoblanadi. Shu bilan birga, xalqaro standartlarga mos yagona statistika uslubi bilan ta’minlash vazifalarini bajaradi.

Rasmiy statistika to‘g‘risidagi Qonunning 14-moddasiga muvofiq davlat statistika organlari quyidagi huquqlarga ega:

- davlat va xo‘jalik boshqaruvi organlaridan, fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlaridan, banklardan hamda boshqa tashkilotlardan statistika kuzatuv shakllarini olish va statistika kuzatuv ma’lumotlaridan statistika maqsadlarida foydalanish;
- statistik birliklar faoliyatining statistika kuzatuvlarini o‘tkazish va olingan birlamchi ma’lumotlardan statistika maqsadlarida foydalanish;
- jismoniy shaxs bo‘lgan respondentlarni statistika kuzatuvlarida ishtirok etganligi uchun rag‘batlantirishni amalga oshirish;
- davlat va xo‘jalik boshqaruvi organlaridan, shuningdek boshqa tashkilotlardan statistika dasturlarini bajarish uchun zarur bo‘lgan axborotni so‘rash hamda olish;
- rasmiy statistikani tayyorlash uchun zarur bo‘lgan statistika ma’lumotlarini yig‘ishga jismoniy va yuridik shaxslarni qonunchilikka muvofiq shartnoma asosida jalb etish;
- statistika ma’lumotlarini yig‘ish, ularga ishlov berish, ularni umumlashtirish, tahlil qilish, tarqatish va saqlashning zamonaviy usullari va vositalaridan foydalanish hamda ularni milliy statistika tizimiga joriy etish;

- statistika ma'lumotlarini taqdim etish bilan bog'liq qoidabuzarliklar aniqlangan taqdirda, ularni bartaraf etish haqida ko'rsatmalar berish va statistika ma'lumotlariga tegishli tuzatishlar kiritish;
- statistika hisobotlarini taqdim etish tartibini buzgan mansabdor shaxslarga nisbatan ma'muriy jazo choralarini qonunga muvofiq o'z vakolatlari doirasida qo'llash.

2017-yil 12-sentyabrdagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining F-5054-son farmoyishiga muvofiq, mamlakatdagi iqtisodiy va moliyaviy ma'lumotlar Xalqaro Valyuta Fondining kengaytirilgan umumiy ma'lumotlar tarqatish tizimi (k-MTUT)ga to'g'ri kelishi va uning doirasida muvofiqlashtirilishi kerak.

0.1.2 Ma'lumot ishlab chiqaruvchi tashkilotlar o'rtasida ma'lumotlar almashinuvi va muvofiqlashtirish

O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi

"Rasmiy statistika to'g'risida"gi Qonunning 11-moddasiga asosan rasmiy statistikani tayyorlovchilar statistika ma'lumotlarini ishlab chiqishda xalqaro darajada tavsiya etiladigan tushunchalarga, tasniflarga va uslubiyatga amal qiladi.

Vakolatli davlat organi rasmiy statistikaning boshqa tayyorlovchilarining faoliyatini statistika dasturlari doirasida muvofiqlashtiradi.

Rasmiy statistikani tayyorlovchilar statistika ma'lumotlarini tayyorlash uslubiyatini o'z vakolatlari doirasida muvofiqlashtiradi.

Rasmiy statistikaning boshqa tayyorlovchilarining statistika uslubiyatlarida xalqaro tavsiyalarga nomuvofiqlik aniqlangan taqdirda vakolatli davlat organi statistika uslubiyatlari auditi yakunlariga ko'ra ushbu tayyorlovchilarga ijro etilishi majburiy bo'lgan taqdimnomalar kiritish huquqiga ega.

Milliy statistika tizimiga kiruvchi rasmiy statistikaning boshqa tayyorlovchilari tomonidan statistika ma'lumotlarini shakllantirish va vakolatli davlat organi bilan axborot almashinuvini ta'minlash uchun mas'ul bo'lgan bo'linmalar tashkil etiladi.

Rasmiy statistikani tayyorlovchilar hamda ma'muriy ma'lumotlarni yetkazib beruvchilar o'zlarida mavjud bo'lgan statistika ma'lumotlarini va (yoki) ma'muriy ma'lumotlarni vakolatli davlat organiga statistika dasturlarida belgilangan tartibda va muddatlarda bepul taqdim etadi.

"Rasmiy statistika to'g'risida"gi Qonunning 10-moddasiga asosan, Statistika kengashi vakolatli davlat organi huzuridagi rasmiy statistikaning rivojlantirilishi, faoliyat ko'rsatishi va muvofiqlashtirilishi masalalari bo'yicha kollegial maslahat organidir.

Statistika kengashining tarkibi davlat boshqaruvi organlarining, ilmiy-tadqiqot tashkilotlarining, nodavlat notijorat tashkilotlarining vakillari, shuningdek statistika bo'yicha milliy ekspertlar orasidan tuziladi.

0.1.3 Respondentlar individual ma'lumotlarining maxfiyligi

O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi

"Rasmiy statistika to'g'risida"gi Qonunning 27-moddasiga asosan, rasmiy statistikani tayyorlovchilar tasarrufidagi mavjud individual ma'lumotlardan faqat statistika maqsadlarida, jamlanma statistika ma'lumotlarini shakllantirish uchun foydalaniladi.

Davlat organlari, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari va boshqa tashkilotlar, shu jumladan xalqaro tashkilotlar tomonidan individual ma'lumotlardan tergov, nazorat qilish, sud

muhokamasi, ma'muriy qarorlar qabul qilish maqsadida yoki jismoniy va yuridik shaxslarga yoki uy xo'jaliklariga taalluqli boshqa maqsadlarda foydalanilishi mumkin emas.

O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi to'g'risida Nizomda, Davlat statistika qo'mitasi yuridik va jismoniy shaxslarning, shu jumladan, yakka tartibdagi tadbirkorlar faoliyatining statistika kuzatuvlarini olib borish va olingan ma'lumotlardan statistika maqsadlarida foydalanish huquqiga ega ekanligi hamda olingan statistik ma'lumotlarning maxfiylikini va davlat sirlariga ega bo'lgan statistik ma'lumotlarning himoya qilinishini ta'minlashi belgilab qo'yilgan.

Davlat statistika qo'mitasi xodimlari axloq kodeksiga, shu jumladan maxfiylik printsiplariga rioya qilishlari, o'zlarining vazifalarini bajarishda ularga taqdim etilgan har qanday individual ma'lumotlarni oshkor qilmasliklari kerak.

Ularni lavozimga tayinlash paytida majburiyatlari haqida ma'lumot beriladi. Davlat statistika qo'mitasining har bir xodimi ma'lumotlarni oshkor qilmaslik majburiyatini o'z ichiga olgan shartnomaga qo'l qo'yishi shart.

0.1.4 Statistik hisobotlarni taqdim etish

O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi

“Rasmiy statistika to'g'risida”gi Qonunning 14-moddasiga asosan, davlat statistika organlari davlat va xo'jalik boshqaruvi organlaridan, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlaridan, banklardan hamda boshqa tashkilotlardan statistika kuzatuv shakllarini olish huquqiga ega. O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi [kodeksining](#) 215-moddasiga muvofiq mansabdor shaxslarning statistika kuzatuvini olib borish uchun zarur bo'lgan hisobot va boshqa ma'lumotlarni taqdim etmaslikda ifodalangan statistika hisobotlarini taqdim etish tartibini buzishi, hisobot ma'lumotlarini buzib ko'rsatishi yoki hisobotlarni taqdim etish muddatlarini buzishi bazaviy hisoblash miqdorining yetti baravaridan o'n baravarigacha miqdorda jarima solishga sabab bo'ladi.

“Rasmiy statistika to'g'risida”gi Qonunning 16-moddasiga asosan, Statistika dasturlariga binoan statistika kuzatuvlarini o'tkazish chog'ida respondentlar rasmiy statistikani tayyorlovchilarga ishonchli va to'liq ma'lumotlarni rasmiy statistikani tayyorlovchi tomonidan belgilangan tartibda va muddatlarda bepul taqdim etishi shart.

0.2 Resurslar

0.2.1 Kadrlar, moddiy-texnika bazasi, kompyuter vositalari va moliyalashtirish

INIn shakllantirish bo'yicha Markaziy apparatda 5 nafar xodim, kuzatuvga tushgan hududiy shahar va tuman statistika bo'limlarida 1 tadan xodim, hududiy statistika boshqarmalarining narx statistikasi bo'limlarida 3-4 nafar xodimlar shug'ullanadi.

Iste'mol narxlari statistikasi ma'lumotlarini shakllantirish bo'yicha belgilangan vazifalarni amalga oshirishda xodimlar soni yetarli darajada.

Barcha hodimlar oliy ma'lumotga ega bo'lib, har 2 yilda kamida 1 marta O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi huzuridagi Kadrlar malakasini oshirish va statistik tadqiqotlar instituti o'quv kurslarida o'z malakalarini oshiradilar.

Har bir ish o'rni lokal tarmoqqa ulangan shaxsiy kompyuterlar bilan ta'minlangan.

Dasturiy ta'minotlar bevosita Davlat statistika qo'mitasining o'zida ishlab chiqilgan bo'lib, zarurat tug'ilganda kelgusida amalga oshirilishi mumkin bo'lgan topshiriqlarni bajarishda dasturiy ta'minotni yangilash va unga qo'shimchalar kiritish imkoni beradi

Davlat statistika ishlari dasturida belgilangan Iste'mol narxlari statistikasiga oid vazifalarni amalga oshirishda ajratilayotgan moddiy resurlar yetarli darajada.

Elektron hisoblash resurslarni himoyalash yetarli darajada ta'minlangan.

1. Beg'arazlik

1.1 Kasbiy mahorat

1.1.1 Statistikaning xolisligi

O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi

“Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi Qonunining 6-moddasiga asosan, rasmiy statistikasining asosiy printsiplari, jumladan beg‘arazlik va xolislik hisoblanadi.

“Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi Qonunining 13-moddasiga asosan, Davlat organlari, boshqa tashkilotlar va ularning mansabdor shaxslari davlat statistika organlarining ushbu Qonunga muvofiq amalga oshirilayotgan faoliyatiga aralashishga haqli emas.

Hududiy statistika boshqarmalari, tumanlarning (shaharlarning) statistika bo‘limlari mahalliy davlat hokimiyati organlaridan mustaqil bo‘lib, bevosita vakolatli davlat organiga bo‘ysunadi.

Mazkur statistik ma‘lumotni ishlab chiqishda boshqa davlat organlarining aralashishiga yo‘l qo‘yilmagan va kasbiy mustaqillik to‘liq ta‘minlangan.

Kadrlarni tanlab olish va ularni yuqori lavozimlarga tayinlashda, ularning statistika sohasida tajribasi va kasbiy malakasi e‘tiborga olinadi. Boshqarma xodimlari malakasini oshirish Davlat statistika qo‘mitasi huzuridagi Kadrlar malakasini oshirish va statistik tadqiqotlar instituti tomonidan tashkil etiladigan o‘quv kurslarida hamda xalqaro tashkilotlar tomonidan tashkil etiladigan o‘quv kurslari, o‘quv-amaliy seminarlarda ishtirokini ta‘minlash orqali ta‘minlanadi. Boshqarma xodimlari Kadrlar malakasini oshirish va statistik tadqiqotlar institutida tashkil etilgan o‘quv kurslarida ma‘ruzalar bilan ishtirok etadi. Ommaviy axborot vositalarida Boshqarma xodimlarining ilmiy maqolalarini e‘lon qilib borish tashkil etilgan.

1.1.2 Manbalar, uslublar va tarqatish usullarini tanlash

O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi

“Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi Qonunning 33-moddasiga muvofiq:

Rasmiy statistikani tayyorlovchilar rasmiy statistikaning sifatini doimiy asosda baholab boradi. Sifat kafolatini ta‘minlash uchun rasmiy statistika rasmiy statistikaning qamrovi, tushunchalari, statistik birliklari va tasniflariga taalluqli umumiy printsiplar hamda usullar asosida tayyorlanadi va tarqatiladi.

Rasmiy statistikani tayyorlovchilar rasmiy statistikaning sifatini yaxshilash maqsadida ma‘lumotlarni tahlil etish va tahrir qilish, turli manbalardan olingan ma‘lumotlarni birlashtirish, ma‘lumotlarni statistika maqsadlarida bir-biriga bog‘lashni va solishtirishni amalga oshirish hamda baholashning statistik usullaridan foydalanish huquqiga ega.

Rasmiy statistikani tayyorlovchilar tayyorlash jarayonida foydalaniladigan manbalar va usullarni, shuningdek yakuniy ma‘lumotlar to‘plamlarini hujjatlashtirib boradi. Rasmiy

statistikadan foydalanuvchilar statistika ma'lumotlarining manbalari va ularni tayyorlash usullari hamda rasmiy statistika ma'lumotlarining sifati to'g'risida metama'lumotlar yordamida xabardor qilinadi.

1.1.3 Statistika ma'lumotlarini noto'g'ri talqin qilish yoki undan noto'g'ri foydalanish bo'yicha sharh

O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi

O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi to'g'risidagi Nizomda (15-band) Davlat statistika qo'mitasi rasmiy statistika ma'lumotlardan noto'g'ri foydalanish va talqin qilish holatlarini ko'rib chiqish hamda ular bo'yicha tushuntirishlar berish huquqiga ega ekanligi belgilab qo'yilgan.

Unga ko'ra, Davlat statistika qo'mitasi statistika ma'lumotlarini noto'g'ri talqin qilish va statistika ma'lumotlardan noto'g'ri foydalanilganda o'z izohini berishi mumkin.

1.2 Shaffoflik

1.2.1 Statistika ma'lumotlarini yig'ish, qayta ishlash va tarqatish qoidalari va tartibining oshkoraligi

O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi

"Rasmiy statistika to'g'risida"gi Qonunning 6-moddasiga binoan, rasmiy statistikaning asosiy printsiplari tushunarlik va shaffoflik. Statistika ma'lumotlarini yig'ish, qayta ishlash va tarqatish bo'yicha shartlar O'zbekiston Respublikasining statistika qonun hujjatlarida keltirilgan. Ushbu qonunchilik choralari veb-saytga joylashtirilgan va jamoatchilikni ular bilan tanishish imkoniyati mavjud. "Rasmiy statistika to'g'risida"gi Qonun va statistika ma'lumotlarini ishlab chiqish va tarqatish muddatlari aniq ko'rsatilgan statistika dasturi Qo'mita rasmiy veb-saytiga (www.stat.uz) joylashtirilgan. Qonun Oliy Majlis byulletenida, normativ-huquqiy hujjatlar bazasi (norma), shuningdek Adliya vazirligining www.lex.uz manzilida joylashgan ma'lumotlar bazasida ham mavjud. Statistika ma'lumotlarini shakllantirish uchun respondentlar tomonidan taqdim etiladigan statistika hisoboti shakllari Qo'mita rasmiy veb-saytida foydalanuvchilar uchun oldindan e'lon qilinadi.

1.2.2 Hukumatning statistika ma'lumotlarini e'lon qilinishidan oldin ko'rishning ichki imkoniyati

O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi

Hukumat Davlat statistika qo'mitasi tomonidan tayyorlangan statistika ma'lumotlarini ularni e'lon qilish vaqtidan oldin ko'rish imkoniyatiga ega emas. Statistika ma'lumotlarini tarqatishda davlat statistika organlari mustaqildir. Davlat organlarining aralashuviga yo'l qo'yilmaydi ("Rasmiy statistika to'g'risida"gi Qonunning 13-moddasi). Faqat Qo'mita raisi, uning o'rinbosarlari va mas'ul xodimlar statistika ma'lumotlarini e'lon qilinishidan oldin ularni ko'ra oladi.

1.2.3 Statistika ma'lumotlarining atributlari (belgilari)

O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi

Jamoatchilikka e'lon qilinayotgan bosma statistik nashrlar, axborotnomalar, ommaviy axborot vositalarida berilayotgan ma'lumotlarning Davlat statistika qo'mitasi tomonidan ishlab chiqilganligi uning logotipi va izohlari orqali aniq belgilanadi.

1.2.4 Uslubiyatlar, ma'lumotlar manbasi va statistik usullardagi asosiy o'zgarishlar haqida oldindan xabardor qilish

O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi

Yangi uslubiyatga o'tishdan, mavjud uslubiyatlar va usullarga sezilarli o'zgartirishlar kiritishdan oldin Davlat statistika qo'mitasi jamoatchilikni oldindan xabardor qiladi. Davlat statistika qo'mitasi o'z rasmiy veb-saytida foydalanuvchilarni qanday o'zgarishlar kutayotganini tushuntiruvchi tegishli uslubiy ko'rsatmalarni joylashtiradi. Maqolalar, yangiliklar va matbuot anjumanlarida kutilayotgan o'zgarishlar jamoatchilikka yetkaziladi.

1.3. Axloq me'yorlari

1.3.1 Xodimlarning axloq me'yorlari bo'yicha ko'rsatmalar

O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi

Davlat statistika qo'mitasi xodimlari uchun Odob-axloq qoidalari tasdiqlangan. Ular axloq kodeksiga, shu jumladan maxfiylik printsipligiga rioya qilishlari, o'zlarining vazifalarini bajarishda ularga taqdim etilgan har qanday ma'lumotlarni oshkor qilmasligi kerak. Ular lavozimga tayinlanayotganda ushbu majburiyatlar haqida tushuntirishlar beriladi. Davlat statistika qo'mitasi xodimi individual ma'lumotlarni oshkor qilmaslik majburiyatini olgan shartnoma tuzishi shart.

2. Uslubiyat

2.1 Konsepsiya va tushunchalar

2.1.1 Konsepsiya va tushunchalar

Iste'mol narxlari indeksi (INI) – inflyatsiya darajasini ifodalaydigan asosiy ko'rsatkichlardan biri bo'lib, o'rtacha iste'molchi xarid qiladigan tovar va xizmatlarning o'zgarish to'plami qiymatining umumiy o'zgarishini hisoblaydi, ya'ni, ma'lum davr mobaynida tovar va xizmatlar iste'moli miqdorining o'zgarish bo'lgan holida, aholining iste'mol xarajatlari umumiy miqdorining o'zgarishini ifodalaydi. Iste'mol narxlari indeksida mamlakatning barcha hududlari bo'yicha xilma-xil tovar va xizmatlar narxlarining harakati o'rtacha holga keltiriladi.

O'zbekiston Respublikasida iste'mol narxlari indeksini hisoblash tizimi 1994 yilning yanvar oyidan boshlab Xalqaro Valyuta Jamg'armasi (XVJ)ning texnik ko'magi asosida joriy etilgan.

Hozirgi vaqtda INIning hisoblash "Iste'mol narxlari indeksi bo'yicha qo'llanmaga: Nazariya va amaliyot" (XVJ, Iqtisodiy hamkorlik va rivojlanish tashkiloti, Yevrostat, BMT YeIK, Butunjahon banki va XMT, 2007 yil) asosan (O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasining 2020 yil 30 noyabrdagi 46-son qarori bilan tasdiqlangan) Tovarlarning iste'mol narxlari (tariflari) kuzatuvini tashkil etish va iste'mol narxlari indeksini hisoblash bo'yicha uslubiy nizomga asosan shakllantiriladi.

Yangilangan metodologiya 2021 yilning 1 yanvaridan amaliyotga joriy qilindi. Bundan avval, INI Tovar va xizmatlarning iste'mol narxлари (tariflari) kuzatuvini tashkil etish va iste'mol narxлари indeksini xisoblash bo'yicha uslubiy nizomga asosan shakllantirilgan (O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasining 2017 yil 28 dekabrda 6-son qarori bilan tasdiqlangan).

2.2 Statistika qamrov

2.2.1 Statistika qamrov

2.2.1.1 Ma'lumotlarning statistika qamrovi

Institutsion birliklar qamrovi: uy-xo'jaliklari daromad va xarajatlari kuzatuvini bo'yicha tanlov 2010 yildagi aholini mikro ruyxatga olishga asoslangan. Tanlov hajmi hozirgi kunga qadar o'zgarmay turib, o'z ichiga 10 000 uy-xo'jaliklarini oladi. Tanlov qamrovi umumiy uy-xo'jaliklari hajmining 0,2%ini tashkil qiladi. Har oyda yangi 833 uy-xo'jaliklari bo'yicha so'rov o'tkaziladi. Mamlakatning har bir hududida, shuningdek, shahar va qishloqlarda joylashgan turli daromadli uy xo'jaliklarini ifodalovchi uy xo'jaliklar sonini tanlashda tegishli namuna olish usuli qo'llaniladi.

Geografik qamrov: Uy xo'jaligi harajatlari va iste'mol narxлари kuzatuvini Qoraqalpog'iston Respublikasi, barcha viloyatlar hamda Toshkent shahri hududlarida amalga oshiriladi. Narx ma'lumotlari iste'mol bozorlarining tovar va xizmatlar bilan to'yinganlik darajasi, shuningdek, hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy va geografik joylashuviga qarab tanlab olingan viloyat markazlari, tuman va shaharlar, Nukus hamda Toshkent shaharlarida yig'iladi. Narx ma'lumotlari kuzatuvini amalga oshiriladigan hududlar tanlovi ulardagi aholi soni va chakana tovar aylanmasi ma'lumotlari asosida amalga oshiriladi. 2019 yilga kelib iste'mol narxлари kuzatuvini amalga oshiriladigan hududlar qamrovi respublika umumiy aholi sonining 70 %, umumiy tovar aylanmasining 80 %dan ortig'ini tashkil etmoqda.

2.2.1.2 Statistika qamrovdan istisnolar

Aholi qamrovi: Harbiy qismlar, qamoqxona, monastirlar, qariyalar uyi va talabalar uchun mo'ljallangan yotoqxona kabi muassasalarda yashovchi shaxslar uy xo'jaliklari kuzatuvini qamrovi ostiga olinmaydi.

Tovarlar qamrovi: INIning shakllantirishda ishlatilgan mahsulotlar, xususiyy uy-joy qiymati, shuningdek, shaxsiy iste'mol uchun ishlab chiqarilgan mahsulotlar narxлари hisobga olinmaydi.

Savdo va xizmat ko'rsatish ob'ektlari qamrovi: Narx kuzatuvlari eksklyuziv tovarlar va xizmatlar bilan savdo qiluvchi ob'ektlarida amalga oshirilmaydi. Aynan o'xshash tovar (xizmat)larning o'rtacha narx (tarif)laridan birmuncha yuqori darajadagi narxlar kuzatilmaydi.

Boshqalar: INIning hisoblashda obligatsiya va aksiya kabi moliyaviy aktivlar hisobga olinmaydi, chunki bu kabilar hech qanday mahsulot turiga kirmaydi va uy xo'jaliklari a'zolarining shaxsiy ehtiyoj va talablarini qondirishga qaratilmagan. INIning hisoblashda chet el valyuta birliklari bilan bog'liq oldi-sotdildan ham foydalanilmaydi.

2.2.1.3 Aniqlanmagan faoliyat

Noqonuniy mahsulot va xizmatlar, masalan, fohishabozlik va giyohvand moddalar savdosi INIning hisoblashga kiritilmagan.

2.3 Tasniflash/sektorlar bo'yicha taqsimlash

2.3.1 Tasniflash/sektorlar bo'yicha taqsimlash

Uy xo'jaliklarida tanlama kuzatuvlar o'tkazish Jahon Banki va BMT YeIKning tavsiyasi asosida ishlab chiqilgan qo'llanma bo'yicha amalga oshiriladi.

2000 yilning aprel oyidan Maqsadlar bo'yicha individual iste'mol tasniflagichi (MIIT) asosida uy xo'jaliklarida kuzatuvlar o'tkazishning mahalliy sharoitga moslashtirilgan milliy tasniflagichidan foydalanilmoqda.

INIni shakllantirishda BMTning xalqaro standartiga – Classification of Individual Consumption According to Purpose (COICOP) 2018 asoslangan O'zbekiston Respublikasi Maqsadlar bo'yicha individual iste'mol tasniflagichi (O'R MIIT) 2018dan foydalaniladi.

2.4 Hisobga olish asoslari

2.4.1 Baholash

INIdagi salmoq vaznlar iste'molchining aniq narxga (tarif) baxolangan iste'mol xarajatlariga asalangan ma'lumotlari asosida shakllanadi (savdo, transport ustama xarajatlari, qo'shimcha qiymat solig'i, aksiz va boshqa soliqlar bilan).

INIni hisoblashda iste'molchining aynan harid qilgan tovar (xizmat) narxlari, shuningdek, iste'molchining barcha ustama va soliqlarni o'z ichiga olgan holdagi xarid qilgan narxlari ro'yxatga olinadi.

Mahsulotlar narxini aniqlash parametri tovarlarning o'ziga xos xususiyatlarini inobatga olgan holda (mahsulot turlari orasidagi siljishlar bundan mustasno) amalga oshiriladi.

2.4.2 Hisobga olish asosi

Tovar va xizmatlarning aynan xarid qilish vaqtidagi narxlari ro'yxatga olinadi. Muayyan turdagi xizmatlardagi (masalan, elektr-energiya, gaz va boshqalar) hisob-kitoblar hisoblash tamoyili asosida amalga oshiriladi.

2.4.3 Yalpi/sof ko'rsatkichlarni hisoblash tartib-taomillari

Ushbu amaliyotlar MHT-2008 tamoyillariga to'liq mos keladi.

3. Aniqlilik va ishonchlik

3.1 Birlamchi ma'lumotlar

3.1.1 Birlamchi ma'lumotlarni yig'ish asoslari

Uy xo'jaliklari kuzatuvi qismi bo'yicha: istemol xarajatlari to'g'risidagi ma'lumotlar iste'molchining xarid qilishdagi o'zgaruvchan faolligi va xarakatlarning har yillik ma'lumotlari asosida shakllantiriladi.

Tanlanma uy xo'jaliklari majmuini shakllantirish 2 bosqichda amalga oshiriladi:

a) birinchi bosqichda dastlabki tanlov birliklari (DTB) miqdori har bir hududning shahar va qishloqlari uchun alohida aniqlashtiriladi.

Kuzatuvda dastlabki tanlov birliklaridan yarim yil davomida foydalanilib, undan so'ng butunlay yangisiga almashtiriladi (100% yarim yillik rotatsiya). Shu tarzda bir yil davomida ikki marta DTB tanlovi amalga oshiriladi. Har yarim yil uchun dastlabki tanlov birliklari 216 tani, har yil uchun 408 DTBni tashkil etadi. Bunday raqamlar har bir hudud bo'yicha (Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent sh.) mos ravishda o'rtacha 15 va 30 DTB tashkil qiladi.

b) DTB tanlovi o'tkazilgandan keyingi ikkinchi bosqichda barcha tanlab olingan mahalla va qishloqlarda dala ishlari boshlanguniga qadar, ularda yashovchi barcha uy-xo'jaliklar ro'yxati tuzilib, hududlar bo'yicha shahar va qishloqlar kesimida oddiy tasodifiy tanlov orqali tanlanadi.

2.2.1.2 bandidagi shartlardan tashqari barcha rezidentlar kuzatuv qamroviga olinadi. Bu istisnolar kuzatuv natijalari tanlovi representativligi va haqqoniyligiga ta'sir etmaydi.

Uy-xo'jaliklari tanlanma kuzatuv anketasi ma'lumotlarning dolzarbligini hisobga olib, doimiy ravishda qayta ko'rib chiqiladi.

Narx ma'lumotlarini yig'ish bo'yicha: iste'molchilar uchun ommabop, miqdori, turi hamda savdo va pullik xizmat ko'rsatish ob'ektlarining geografik qamrovi, har bir tovar hamda xizmatlarga aloqador, shuningdek, tanlangan ob'ektlar o'rtasida narx va tariflarni taqsimlash, narx va tariflar kuzatuv tanlovi uchun tovar va xizmatlar moxiyatini aks ettiradi.

Yangi tovar va xizmatlar aholi umumiy iste'mol xarajatlarining 0,1% dan kam bo'lmagan ulushni tashkil qilgandagina iste'mol narxlari kuzatuv to'plamiga kiritiladi. Ba'zi hollarda kuzatuvlar to'plamiga aholining umumiy iste'mol xarajatlarining ozroq ulushiga ega bo'lgan tovarlar (xizmatlar) kiritilishi mumkin. Bularga, masalan, ma'lum bir mintaqa yoki umuman respublika uchun tovar (xizmat)ning ijtimoiy ahamiyati, tarmoq bo'limlari tomonidan statistik hisob-kitoblar o'tkazish uchun tovar (xizmat) uchun INI to'g'risidagi ma'lumotlarga ehtiyoj va boshqalar kiradi.

Narx ma'lumotlarini yig'ish batafsil ravishda amalga oshirilishi - har bir davr uchun ma'lumotlarning taqqoslanishini ta'minlaydi.

INI tizimini tartibga solishda foydalaniladigan xalqaro standartlardagi yangi tartib-qoidalarni aniqlash maqsadida kuzatuvlar olib borilmoqda.

3.1.2 Birlamchi ma'lumotlarning ta'rifi, qamrovi, tasniflari, baholanishi va hisobga olish davri

Narx statistikasi kuzatuvlari olib boriladigan muddat oylik e'lon qilinib borilayotgan indekslar davriyligi uchun yetarlidir.

Hududiy qamrov hamda tanlanma kuzatuv ob'ektlari umumiy hisobda talablarga to'liq javob beradi.

Asosiy ma'lumotlar tayanch va hisobga olish davri bilan muvofiqlashtiriladi.

3.1.3 Birlamchi ma'lumotlarning o'z vaqtida tayyor bo'lishi

INIning hisoblash uchun narxlarni ro'yxatga olish har oyining 10-sanasidan 20-sanasigacha amalga oshiriladi

INIning shakllantirish va keyingi kerakli ko'rsatgichlarni MTUT tavsiyalariga muvofiq belgilangan muddatlarda asosiy ma'lumotlar taqdim etiladi.

3.2 Birlamchi ma'lumotlarni baholash

3.2.1 Birlamchi ma'lumotlarni baholash

Tanlov bo'yicha amalga oshirilgan har bir kuzatuvdagi xatoliklar to'g'risidagi ma'lumotlar muntazam ravishda kuzatib boriladi. Narxlar o'zgarishi, noto'g'ri tasniflash va ekstremal belgilar to'g'risidagi ma'lumotlar doimiy tarzda tekshirib boriladi. Uy xo'jaliklari xarajatlari kuzatuvi jarayonida javoblar borasida xatoliklar yuzaga kelishi mumkin. Masalan, uy xo'jaliklari spirtli ichimliklar guruhiga mansub mahsulotlarga bo'lgan xarajatlarni pasaytirib ko'rsatishlari mumkin. Ushbu sababga ko'ra spirtli mahsulotlar chakana savdosi to'g'risidagi ma'lumotlarga asosan uy xo'jaliklari kuzatuvi ma'lumotlarida o'zgartirishlar amalga oshiriladi.

Narxlar to'g'risidagi barcha noodatiy ma'lumotlarda, shuningdek, ushbu ma'lumotlarda yuz bergan tub o'zgarish sabablari avvalgi davrlardagi ko'rsatkichlar bilan aniqlashtirilgan holda tekshiriladi.

3.3 Statistika usullari

3.3.1 Birlamchi ma'lumotlar bilan ishlashda statistik usullar

XVJ missiyasining tavsiyasi bo'yicha respublikaning o'ziga xos xususiyatlari inobatga olingan holda (1998 yilning 17 fevral-2 mart) 1998 yil may oyidan e'tiboran sabzavot maxsulotlar narxlarini hisobga olishning yana bir usullaridan biri, bunda yilning alohida mavsumlarida bo'lmaydigan tovar narxlari yil davomida sotuvda mavjud maxsulotlar, ya'ni, kartoshka yoki boshqa sabzavotlar, lekin yilda 2 marta yig'iladigan hosilning o'rtacha salmoq narxi, bu tovarning sotuvda oshib boruvchi hajmi hisoblanib, yangi hosil salmog'i yuritila boshladi. Shuningdek, XVJ missiyasining tavsiyasi bilan (1999 yil noyabr) 2001 yildan boshlab INIning oylik hisoblashiga kiruvchi, 14 asosiy turdagi oziq-ovqat maxsulotlari narxlarining haftalik kuzatuvi usulidan foydalanila boshlangan. 2018 yildan boshlab ushbu amaliyot to'xtatildi va aniq kundagi haqiqiy narxlar ro'yxatga olinmoqda.

Mavsumiy meva va sabzavotlarning iste'moldan to'liq yo'qolganida narxlarni shartli hisoblashda quyidagi indekslardan foydalaniladi:

- a) meva va poliz maxsulotlari – olma narxi o'zgarishi bo'yicha;
- b) sabzavotlar - piyoz narxi o'zgarishi bo'yicha.

2003 yildan 2017 yilgacha INIning hisoblashda meva-sabzavot maxsulotlari bo'yicha o'rtacha tortilgan narxlardan hisoblangan har oy yangilanadigan o'zgaruvchan salmoq vaznlaridan foydalanilgan. 2018 yildan boshlab INI shakllantirishda uning tarkibiga kiruvchi barcha tovar va xizmatlarning o'zgarish salmoq vaznlaridan foydalanilmoqda.

Yangi tovar va xizmatlarning iste'mol narxlari kuzatuvi to'plamiga kiritilishi alohida mezonga ko'ra, aholi umumiy iste'mol xarajatlari ulushida uning salmog'i 0,1% dan ortiq bo'lgan holdagina amalga oshiriladi. Istisno holatlari bo'lishi mumkin (3.1.1.-bandda tavsiflangan).

3.3.2 Boshqa statistik jarayonlar

Salmoq vaznlarni aniqlashda uy xo'jaliklarining yakuniy iste'mol uchun sarf-xarajatlari ma'lumotlaridan foydalaniladi.

To'lov shaklidan qat'iy nazar tovar va xizmatlar narxlari iste'molchining harid qilish jarayonidagi narxlari hisobga olinadi.

Individual narx indekslarini hisoblash alohida savdo nuqtalari va xizmat ko'rsatish ob'ektlaridagi o'rtacha geometrik qiymatlari asosida amalga oshiriladi. Qisqa muddatli narx indekslarini hisoblashda tayanch davr sifatida o'tgan oy, uzoq muddatli indekslar uchun esa o'tgan yilning dekabr oyi hisoblanadi. Bundan tashqari o'tgan yilning mos oyiga hamda o'tgan yilning mos davriga nisbatan, shuningdek, choraklik (avvalgi chorakka va o'tgan yilning mos choragiga nisbatan) narx indekslari ham hisoblanadi.

Indekslni umumlashtirish Davlat statistika qo'mitasi tomonidan modifikatsiyalangan Laspeyres formulasi asosida amalga oshiriladi

INIdagi salmoq vaznlar har yili yangilanadi.

3.4 Ma'lumotlarni taqqoslash

3.4.1 Oraliq natijalarni taqqoslash

Hududlardan olingan ma'lumotlar boshqa hudud ma'lumotlari, shuningdek, amaldagi ma'muriy jihatdan tartibga solinuvchi mavjud ma'lumotlar bilan solishtirgan holda tahlil qilinadi. Shu bilan bir qatorda ma'lumotlar boshqa manbaalardan olingan ma'lumotlar bilan ham taqqoslanadi (masalan, respublika hududida sanoat mahsulotlari ishlab chiqaruvchi korxonalarining tovarlari narxlarini yoki statistika ishlari dasturiga muvofiq amalga oshiriladigan narxlar monitoringi ma'lumotlari bilan solishtiriladi).

3.4.2 Oraliq ma'lumotlarni baholash

Ma'lumotlarni boshqa manbalardan olingan ma'lumotlar bilan o'zaro taqqoslash ishlari amalga oshiriladi (3.4.1ga qarang). Davlat statistika qo'mitasi zarur hollarda statistik tavofutlarni tekshiradi.

3.4.3 Yakuniy statistik ma'lumotlardagi tafovutlar va boshqa nomuvofiqliklarni o'rganish

Ma'lumotlarni boshqa manbalardan olingan ma'lumotlar bilan o'zaro taqqoslash ishlari amalga oshiriladi (3.4.1ga qarang). Davlat statistika qo'mitasi zarur hollarda statistik tavofutlarni tekshiradi.

3.5 Ma'lumotlarni qayta ko'rib chiqish tahlili

3.5.1 Ma'lumotlarni qayta ko'rib chiqishni o'rganish va tahlil qilish

INI bo'yicha shakllantirilgan ma'lumotlar qayta ko'rib chiqilmaydi.

Salmoq vaznlarning retrospektiv tahlili o'zgargan vazn ma'lumotlarining INIga ta'sir darajasini aniqlash maqsadida amalga oshiriladi.

2018 yilda INIning shakllantirishda o'zgarish vaznlarga o'tilishida 2016 yildan boshlab o'zgarish vaznlar asosida INIning retrospektiv hisob-kitoblari amalga oshirildi.

2021 yildan boshlab INI O'R MIIT 2018 tasniflagichi asosida shakllantiriladi. Uzoq muddatli indekslar hisob-kitoblari amalga oshirish maqsadida 2020 yil INI O'R MIIT 2018 guruhlarini bo'yicha retrospektiv hisob-kitoblari amalga oshirildi.

4. Amaliy yaroqlilik

4.1 Davriylik va o'z vaqtidaligi

4.1.1 Davriylik

Ma'lumotlar tarqatishning tan olingan halqaro standartlar talablariga mos ravishda INI hisoblash har oyda amalga oshiriladi.

4.1.2 O'z vaqtidaligi

Oylik ma'lumotlar tarqatish statistika ishlari dasturi asosida MTUT tavsiyalarida keltirilgan muddatlar va ma'lumotlar chiqarish taqvimiga muvofiq amalga oshiriladi.

4.2 Qiyosiylik

4.2.1 Ichki qiyosiylik

Respublika bo'yicha INI quyidagi kompleks xarajatlar bo'yicha amalga oshiriladi:
barcha tovar va xizmatlar;
oziq-ovqat mahsulotlari;
nooziq-ovqat mahsulotlar;
xizmatlar.

To'plamdagi barcha tovarlar va xizmatlarning INI O'R MIIT 2018 tasniflagichining 13 ta asosiy bo'limlari bo'yicha umumlashtiriladi. Har bir bo'lim O'R MIIT 2018 tasniflagichiga muvofiq guruhlar, guruhchalar va tovarlar bo'yicha ma'lumotlarga ajratilgan.

4.2.2 Vaqt bo'yicha qiyosiylik

Oylik INI dinamik qatorlari ketma-ketligi 1994 yildan mavjud. 2003 yildan 2017 yilga qadar INI shakllantirishda meva-sabzavotlar guruhining o'zgaruvchan vaznlaridan foydalanilgan. 2018 yildan e'tiboran esa o'zgarmas vazn ma'lumotlari asosida hisoblanmoqda. 2021 yildan INI O'R MIIT 2018 tasniflagichi asosida e'lon qilinadi.

4.2.3 Sektorlar va sohalar o'rtasidagi qiyosiylik

Statistik ma'lumotlarni boshqa manbalardan olingan statistik ma'lumotlar bilan muvofiqligi ta'minlanadi.

4.3 Ma'lumotlarni qayta ko'rib chiqish

4.3.1 Ma'lumotlarni qayta ko'rib chiqish jadvali

INI bo'yicha ma'lumotlar yakuniy bo'lib hisoblanadi va u qayta ko'rib chiqilmaydi. Hisob-kitoblarda vaznlarni yangilash davriyligi yillik va yetarli darajada barqaror bo'lib hisoblanadi.

4.3.2 Dastlabki va/yoki qayta ko‘rib chiqilgan ma’lumotlarni aynan shu toifasi bo‘yicha belgilash

INI bo‘yicha ma’lumotlar yakuniy bo‘lib hisoblanadi va u qayta ko‘rib chiqilmaydi.

4.3.3 Ma’lumotlarni qayta ko‘rib chiqishni o‘rganish va tahlil qilish bo‘yicha olingan natijalarni tarqatish

INI bo‘yicha ma’lumotlar yakuniy bo‘lib hisoblanadi va u qayta ko‘rib chiqilmaydi.

5. Qulayligi

5.1 Ma’lumotlar

5.1.1 Statistik ma’lumotlarni taqdim etish

INI ma’lumotlari «Tovar va xizmatlarning iste’mol narxlari indeksi» byulleteni shaklida nashr etilib, shuningdek, manfaatdor foydalanuvchilarning so‘rovlariga asosan bosma yoki elektron shaklda ham taqdim etiladi.

Bundan tashqari indekslar to‘g‘risidagi ma’lumotlar Davlat statistika qo‘mitasining www.stat.uz rasmiy saytining «Ochiq ma’lumotlar» bo‘limida ham mavjud (<https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/prices-and-indexes-2#> va https://stat.uz/uz/default/_press-relizlar/7658-2021-yil). Shuningdek, batafsil ma’lumotlarni OPEN DATA doirasida Ochiq ma’lumotlar portalidan ham olish mumkin <https://data.gov.uz>.

5.1.2 Ma’lumotlarni tarqatish vositalari va shakllari

5.1.2.1 Bosma shaklda – Yangi nashr

Mavjud emas.

5.1.2.2 Bosma shaklda – Oylik byulletenlar

Mavjud emas.

5.1.2.3 Bosma shaklida – Choraklik byulletenlar

«Tovar va xizmatlarning iste’mol narxlari indeksi» oylik byulleteni.

5.1.2.4 Bosma shaklda – Yillik byulletenlar

Chop etilmaydi.

5.1.2.5 Bosma shaklda – Boshqalar

Foydalanuvchilarning maxsus so‘rovlari bo‘yicha jadvallar.

5.1.2.6 Elektron shaklda - Byulleten yoki nashrlar

Narx indeksleri to'g'risidagi ma'lumotlar Davlat statistika qo'mitasining www.stat.uz rasmiy saytining «Ochiq ma'lumotlar» bo'limida ham mavjud (<https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/prices-and-indexes-2#>).

5.1.3. Ma'lumotlarni e'lon qilish jadvali

--

5.1.4 Bir vaqtning o'zida e'lon qilish

--

5.1.5 So'rov bo'yicha ma'lumotlarni tarqatish

O'zbekiston Respublikasining "Rasmiy statistika to'g'risida"gi qonuni, "O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi" Nizomi, Statistik ma'lumotlarni tayyorlash va tarqatish ishlarini tashkil etish reqlamenti va boshqa normativ xujjatlar asosida foydalanuvchilar so'roviga asosan statistik ma'lumotlar o'rnatilgan tartib asosida taqdim etiladi.

Statistik ma'lumotlarni tarqatish yuridik va jismoniy shaxslarning yozma murojaatlariga, shuningdek, tomonlarning ikki tomonlama kelishuviga asosan statistik to'plamlar, byulletenlar, tezkor ma'lumotlar bosma nashr yoki elektron shaklda ham amalga oshiriladi.

5.2 Metama'lumotlar

5.2.1 Konseptsiyalar, statistik qamrov, tasniflar, hisobga olish asoslari, ma'lumotlar manbasi va statistik usullar to'g'risidagi hujjatlar va ma'lumotlarni tarqatish

Iste'mol narxlari bo'yicha statistik ko'rsatkichlar hisob-kitoblarini shakllantirish bo'yicha uslubiy nizom <https://lib.stat.uz> veb-saytiga joylashtirilgan.

5.3. Foydalanuvchilarga yordam ko'rsatish

5.3.1 Aloqa bog'lash bo'yicha ma'lumotlarni tarqatish

--

9. Rejalar

9.1 Oxirgi

9.1.1 Takomillashtirish rejasi – Oxirgi takomillashtirishlar

2021 yilda narx kuzatuvlari amalga oshiriladigan iste'mol tovarlari va xizmatlari ro'yxati yangilangan (2021 yil holatiga 510 ta tovarlar va xizmatlar).

Iste'mol narxlarini kuzatish uchun tanlab olingan barcha hududlarda planshet qurilmalaridan foydalangan holda CAPI texnologiyasi joriy qilindi.

9.2 Umumiy

9.2.1 Takomillashtirish rejasi – Qisqa muddatli

Sifat va mavsumiy o'zgarishlarni to'g'rilash mexanizmini takomillashtirish.

9.2.2 Takomillashtirish rejasi – O'rta muddatli

Narxlar kuzatuv uslubi uchun takomillashtirishda zamonaviy texnologiyalar va yetakchi xalqaro tajribalaridan imkon darajasida foydalangan holda o'rta muddatli istiqbolli chora-tadbirlarni amalga oshirish ishlari rejalashtirilmoqda. Xususan, "Skanerlash" usuli yordamida "pilot" shaklidagi kuzatuvlarni amalga oshirish.

9.3 Moliyaviy

9.3.1 Takomillashtirish rejasi – texnik/moliyaviy ko'makka talab – Qisqa muddatli

Statistika ishlari yillik dasturi doirasida moliyalashtirilgan.

9.3.2 Takomillashtirish rejasi - texnik/moliyaviy ko'makka talab – O'rta muddatli

Aloqa bog'lash uchun shaxs (shaxslar):

F.I.O.:	Umarov Muxtor
Lavozim:	Boshqarma boshlig'i
Bo'linma:	Narxlar statistikasi boshqarmasi
Idora:	O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi
Manzil:	Mustaqillik 63
Shahar/region:	Toshkent shahri
Mamlakat:	O'zbekiston Respublikasi
Pochta indeksi:	100170
Telefon: mamlakat kodi/shahar kodi/raqam	998-71-202-80-36
Faks: mamlakat kodi/shahar kodi/raqam	
Elektron manzil:	m.umarov@stat.uz